

ZEBO MIRZO IJODIDA ISHQ-MUHABBAT TARANNUMI

*Masharipova Zumrad,
Mustaqil tadqiqotchi*

Annotatsiya: Har bir davr adabiyotda mohiyati, ma'no-mazmuni bilan o'z nafasini goldiradi. Mustaqillik davr o'zbek she'riyati ham abiyotimiz gulshanida o'zining salmoqli o'rniga egadir. Bugunning shoir va shoiralari she'riy asar yaratishda butunlay yangicha ruh va kayfiyat bilan qalam tebratmoqdalar. Yaratilayotgan har bir yangi ijod mahsuli shaxs ruhiyati uning ichki kechinmalarining yorqin ifodachisi bo'ladi. Istiqlol davr she'riyatining boshqa davrlar she'riyatidan farqli jihati shundaki, bu davr she'riyatida milliy o'zlikni anglash, erkin fikrlash ruhi yetakchilik qiladi. Ushbu maqolada hozirgi davr o'zbek she'riyatida badiiy konsepsiya masalalari, shoir va shoiralari she'riyatidagi o'ziga xosliklar, ijodkor "men" ining she'riyatda aks etishi haqida so'z boradi. Bunda Zebo Mirzoning rangin bo'yoqlar bilan yo'g'rilgan she'rlari hamda eng sara ijodiy na'munalari asosida badiiy konsepsiyaning mohiyatini ochib berishga harakat qildik.

Kalit so'zlar: badiiy g'oya, estetik ideal, pafos, poeziya, konsepsiya, psixologizm, xarakter, hayot haqiqati;

ПЕСНЯ О ЛЮБВИ ЗЕБО МИРЗЫ

*Машарипова Зумрад,
Независимый исследователь*

Аннотация: Каждый период оставляет в литературе свое дыхание со своей сущностью и смыслом. Узбекская поэзия периода независимости также занимает значительное место в гильшане нашей поэзии. Нынешние поэты и поэтессы пишут стихи с совершенно новым духом и настроением. Психика человека является ярким выражением его внутренних переживаний. Отличие поэзии периода независимости от поэзии других периодов состоит в том, что в поэзии этого периода главенствует дух национального самосознания и свободомыслия. В данной статье говорится о вопросах художественной концепции в современной узбекской поэзии, особенностях поэзии поэтов и поэтесс, отражении творческого «я» в поэзии. Мы постарались раскрыть суть художественного замысла на основе стихов Зебо Мирзы, смешанных с красочными красками и лучшими творческими образцами. Ключевые слова:

Ключевые слова: художественная идея, эстетический идеал, пafос, поэзия, концепция, психологизм, персонаж, реальность жизни.

LOVE SONG BY ZEBO MIRZA

*Masharipova Zumrad
Independent researcher*

Annotation: Each period leaves its breath in literature with its essence and meaning. Uzbek poetry of the period of independence also has its significant place in the garden of our poetry. Today's writers and poets are writing poetry with a completely new spirit and mood. Every new creative product is a vivid expression of the individual psyche of his inner experiences. The difference between the poetry of the independence period and the poetry of other periods is that the spirit of national identity and free thinking that is leading in the poetry of this period. This article talks

about the issues of artistic conception in contemporary Uzbek poetry, the peculiarities of the poetry of poets and poetesses, and the reflection of the creative «I» in poetry. We tried to reveal the essence of the artistic concept based on Zebo Mirza's colorful poems and the best creative examples.

Keywords: artistic idea, aesthetic ideal, pathos, poetry, concept, psychologism, character, truth of life.

Mustaqillik davri o'zbek she'riyatiga nazar solar ekanmiz, yangicha ruh, yangicha yondashuvlar, erkin va hur fikrlar oqimi, hayotdan zavqlanib yashash, vatanga bo'lgan muhabbat, insoniy tuyg'ular tarannumi, muhabbat va sadoqat tuyg'ularining rangin satrlar ila qalamga olinganiga guvoh bo'lamiz. Bugungi kunda o'zbek she'riyati gulshanida qalam tebratayotgan iste'dodli shoirlarimiz Zebo Mirzo ijodi o'zining rangin bo'yoqdorligi, serqirraligi hamda badiiy konsepsion jihatdan nihoyatda puxtaligi bilan ajralib turadi. Endilikda ramzlar, timsollar, metoforalar asosida mushohada yuritish va badiiy umumlashmalarda falsafiy teranlikka intilish hozirgi davr she'riy madaniyatining galdagi ustuvor xususiyatlaridan hisoblanadi. Badiiy umumlashtirilgan ramzli obrazlilik bu she'riyatning bosh fazilatiga aylandi. Bugungi davr she'riyatida badiiy konsepsiya masalalariga toxtalishdan avval konsepsiya va badiiy konsepsiya o'zi nima? degan savolga javob beramiz. Konsepsiya (lot. conceptio-, tizim)- biror bir sohaga oid qarashlar, tamoyillar tizimi, fakt va hodisalarni tushunish, anglash va izohlashning muayyan usuli, asosiy nuqtai nazar; adabiyotda- biror asarning asosiy g'oyasi. Badiiy konsepsiya- badiiy asar mohiyatini, ijodkorning "meni"ni ifoda etadi. Biroq badiiy asar konsepsiyasi ayrim holatlarda muallifning subyektiv qarashlaridan keng qamrovli bo'lishi mumkin. Ba'zan muallif mo'ljaliga zid holat yuz bersa ham, mohiyat e'tibori bilan asar o'z konsepsiyasiga ko'ra muallifning badiiy- estetik olamiga tegishli bo'ladi.

Zebo Mirzo 1964 yilning 15-dekabrida Qashqadaryo viloyatining Kitob tumani Beshtarak qishlog'ida tug'ildi. Toshkent Davlat universiteti (hozirgi O'zMU)ning o'zbek filologiyasi fakultetida tahsil oldi (1982–1987). Toshkent Davlat san'at instituti katta laboranti, o'qituvchisi (1987–1991), O'zbekiston Respublikasi Madaniyat ishlari vazirligining Xalq ijodiyoti va madaniy-ma'rifiy ishlar respublika markazi muharriri (1991–1995), "Yozuvchi" nashriyoti bo'lim mudiri (1995–1999), O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasi "Yoshlar" radiokanali katta muharriri (1999–2006) vazifalarida xizmat qildi. 2006-yildan "O'zbekiston" telekanali katta muharriri sifatida faoliyat yuritadi.

Zebo Mirzoning "Tun malikasi" nomli ilk she'riy to'plami 1990 - yilda nashr etildi. Shundan keyin shoiraning "Ajr" (1997), "Nur kukunlari" (2004), "Ishq" (2012) kabi she'riy kitoblari dunyoga keldi.

Zebo Mirzo, shuningdek, "Rangin dunyo", "Ijod maktabi", "Ijodxonalar sirlari", "Qo'shiqlarda qolgan umr", "Siz va Siz uchun" kabi tasviriy san'at, madaniyat, adabiyot namoyondalari hayoti va ijodi haqidagi madaniy-ma'rifiy mavzudagi bir qator turkum ko'rsatuvlar muallifi hamdir.

Zebo Mirzo 1964-yilning 15-dekabrda Qashqadaryo viloyatining Kitob tumani Beshtarak qishlog'ida tug'ildi. Toshkent Davlat universitetining o'zbek filologiyasida tahsil oldi (1982-1987). Toshkent Davlat san'at instituti katta laboranti, o'qituvchisi (1987-1991), O'zbekiston Respublikasi Madaniyat ishlari vazirligining Xalq ijodiyoti va madaniy- ma'rifiy ishlar respublika markazi muharriri (1991-1995), "Yozuvchi" nashriyoti bo'limi mudiri (1995-1999), "Yoshlar" radiokanali katta muharriri (1999-2006) vazifalarida xizmat qildi. 2006-yildan "O'zbekiston" telekanali

katta muharriri sifatida faoliyat yuritadi.

Zebo Mirzoning “Tun malikasi” nomli ilk she’riy to‘plami 1990-yilda nashr etildi. Shundan keyin shoironing “Ajr“(1997), “Nur kukunlari” (2004), “Ishq” (2012) kabi she’riy kitoblari dunyoga keldi. Zebo Mirzo, shuningdek, “Rangin dunyo”, “Ijod maktabi”, “Siz va Siz uchun” kabi tasviriy san’at, madaniyat, adabiyot namoyondalari hayoti va ijodi haqidagi maaniy-ma’rifiy mavzudagi bir qator turkum ko’rsatuvlar muallifi hamdir.

Yigirma yilcha avval bu kitobdagi aksariyat she’rlar shak-shubhasiz grajdanlik ruhidan mahrum deb baholanar, sub’yektivizm ko’rinishi sifatida qoralanardi. Uzoq yillik qatag’on diktaturasiga asoslangan tuzum davrida she’r adabiyotning eng sub’yektiv turi ekani batamom unutildi. Har bir shoirdan, har bir she’rdan ijtimoiylik talab etish adabiyotshunosligu adabiy tanqidning “qonuni”ga aylangan edi. Ustozlarimizdan biri “poeziya vazifa va mohiyat e’tibori bilan siyosiy masaladir, she’r – shoirning ijtimoiy vijdonidir” — deb ta’kidlaganini esga olish kifoya. Holbuki, shoir “men” deb yozadi va bu “men” qanchalik insoniy va tabiiy bo’lsa, uning yozganlari “biz”ning mulkiga aylanadi.

Har bir inson, shu jumladan shoir-shoiralar o’z e’tiqodidan kelib chiqib, bu yorug’ dunyoni ham o’z tushunchasidagi yaxshi odamni ham muayyan o’z ideali nuqtai nazarida tasavvur qiladi. Shunga ko’ra, insonning psixologiyasi, fikriy saviyasi, atrof-tevaragini o’z rayiga qarab o’zgartirishga harakat qiladi. Shoira ham o’z she’rlari orqali o’z qalb kechinmalarini, o’zligini aks ettirgan. Zebo Mirzo ijodiga yuzlanadigan bo’lsak, uning she’rlarida ham haqiqiy o’zbek ayollariga xos bo’lgan vafo, sadoqat, oqilalik tuyg’ularining tarannumini, vatanga bo’lgan muhabbat, onaga bo’lgan mehr, do’stlik, oilaga bo’lgan e’tibor, tabiat mo’jizalaridan hayratlanish, zavqlanish kabi tuyg’u va kechinmalarnig ta’sirchan tasviriga guvoh bo’lamiz.

ONAMGA

Oq sochlari oppoq tun uning,
Umri halol ishqqa bayroqdir.
Ox, yuzlari dunyoyi dunning.
Go’zalidan chiroyliroqdir.

* * *

(Bo’lolmadim hassasichalik),
Otam dardini ko’targan mohim.
Ushoqqina onam ko’ngliga
Bir hovuch nur bergin, ilohim!

* * *

O’zi potrab chiqqan chashmaday
Yoningizdan oqdimu ketdim.
O’zgalarga daryo tutdimu,
Oh, onam-a sizni unutdim.

* * *

Qaldirg’ochlar mendan yaxshiroq
Baxt to’kadi hur quchog’iga
Men ham uning tirnog’imanu
Arzimayman, lek tirnog’iga.

She’r, o’zi nimaligini tushuntirganlarning hech biri bu vazifani uddalay olmaganini juda yaxshi bilaman. She’rning nimaligini qo’rqmay tushuntiradiganlarning ko’pi – adabiyotshunoslar. Shoirlarning o’zi bu ishga kamdan-kam qo’l uradi. Shaxsan men uchun, she’r bu eng avvalo tuyg’u, g’oyibdan paydo bo’lib, yurakni (shoir yuragini)

junbushga solgan, yig'latgan, shodlantirgan inson tuyg'usi. Shoirning iste'dodi shu tuyg'uni nechog'lik qabul qila olishi, shu tuyg'uni aslligini saqlab, boshqa yuraklarga uzata bilishi bilan o'lchanadi. Kichkina "iste'dod" kichkinagina tuyg'uni ko'tarishga yarasa, ulkan iste'dod ulkan tuyg'ularni g'oyibdan qabul qilishga, uning bir yaprog'ini, bir tomchisini to'kirmay, titrog'u momogulduragini saqlagan holda milyon yuraklarga bera olishga qodir bo'ladi.

Shu o'rinda Jaloliddin Rumiyning yozganlari esga keldi. Mavlono fikricha, vujud ham Maryam kabidir. Har birimizning ichimizda Isomiz bor. Bizda ham Maryamdagi kabi dard paydo bo'lsa, Isomiz tug'iladi. Agar dard bo'lmasa, u o'z kelgan yo'lidan qaytib ketadi", ya'ni Isomiz tug'ilmaydi. Mavlono aytgan hikmat she'rning qanday tug'ilishi haqidagi rivoyatdek tuyuladi.

Vatan, millat, til va avvalan muhabbat har bir shoir ruhiyatining tunganmas ilhom manbaidir. Zebo Mirzoning ona yurtiga, o'zbek xalqiga bag'ishlangan yuksak she'rlari juda ko'p. Bu she'rlarda Navoiy Oybek bilan uchrashadi, Xonzodabegim birodari bo'lmish Bobur Mirzoga tasallilar beradi, Samarqand bilan Hirot sirli xayoliy ko'prik orqali tutashadi, shoir tunda o'zi tikilib turgan oyga Hazrat Navoiy ham qarab turganini sezadi, shu oy, shu mangu yulduzlar yorug'ida Shohi Zinda zinalaridan ko'tarilayotgan Bibixonimni, Marg'ilon ko'chasida Kumushni ko'rib qoladi.

Uning tug'ilgan diyori:

...Bir chekkasi cho'ldir harsillab yotgan,
 Bir chekkasi qorlar tizgacha botgan,
 Bir chekkasi tog'lar ko'kni ko'tarib,
 Buloqlari borib tongni uyg'otgan

Qashqadaryoga bag'ishlangan qasidasi o'quvchi yuragiga juda yuksak hayajon solishiga ishonchim komil.

Nazarimda, Zebo Mirzo butun ijodi (demak, umri) davomida odamlarga, dunyoga o'zi sevgan, o'zi kutayotgan, kelishiga ishonchi tobora yo'qolib borayotgan odamga bo'lgan mehru muhabbati ko'zi bilan qaraydi. Uning satrlarida afsusu nadomat, fig'onu faryod ro'yi rost ko'rinadi. Bu hislar qanchalik mungli bo'lmasin, umid va ishonch tuyg'ulari barqaror qoladi:

...Men uchun — hayot,
 ...So'ngsiz azob-g'am,
 ...Ruhimdagi nur —

Bu dunyoda sening sevging borligi.

Shoir umr bo'yi bitta she'rni — "Ishq" sarlavhali she'rni yozayotganday. Har bir she'r oldingi she'rning davomidek tuyuladi, uni to'ldiradi, uni yanada kuchliroq porlashiga quvvat beradi...

Ming yillik muhabbat Zebo Mirzo yuragida yangilanadi, uning ko'ngil mulkiga aylanadi. Komil ishonch bilan Hodi Toqtoshning "Muhabbat eski narsadir, har bir yurak uni yangilatar" degan hikmatini eslagan holda shoiraning ishq daftari o'zbek she'riyatining ko'hna daftariga yangi sahifalar qo'shdi deb ayta olaman.

Shoir she'rlarida bo'rtib ko'rinadigan yana bir xususiyat insonga xos bo'lgan ishqiy tuyg'ular tabiat manzaralari, holatlari bilan hamohanglikda namoyon bo'ladi. Ulug' bobomiz hazrat Nasafiy katta olam bilan kichik olam haqida gapirib, katta olamdagi hamma narsa kichik olamda aks etadi deb ta'kidlaganini eslang. Shoir, eng avvalo, Olloh yaratgan ikki ulug' mavjudot: Insoniyat va Tabiatni o'zida mujassam etguvchidir. Inson va tabiat ruhiyati mujassam shoir yuragi olam qadar kengayadi va bu kenglikka yuzma-yuz bo'lgan odamzotni ham yuksalarga olib chiqadi.

Shoiraning ayrim she'rlaridan Anna Axmatovanning shivirlashlarini

(ayniqsa, U-ga bag'ishlangan satrlarda: "Yorug'-yorug' xayollarimdan Yuragimga kirib keldingiz...), Marina Svetayevaning titroq va asabiy nafasini sezaman:

Ishq yog'dudir yurakka oqqan,
Qaydan bilsin zulmat sochganlar?
Bizni anglar,bizni ko'rarlar
Ko'zni yumib,dilni ochganlar!

Yor jamolidan umidvor Mavlono yozganidek: Ko'zni yumgil,ko'zga aylansin ko'ngil...

To'plamdagi ko'p satrlar shoiraning buyuklar ruhi yashayotgan yuksak tog'tomon intilib borayotganini bildirsa-da,ular haqli ravishda Zebo Mirzoning o'z yo'li,o'z ovozi borligini va bu yo'l, bu ovoz salmoqli ekanini isbotlab turadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zebo Mirzo She'rlari

<https://tafakkur.net/sherlar/zebo-mirzo>

2. Зебо Мирзо (1964) - www.ziyouz.uz

<https://ziyouz.uz/uzbek-sheriyati/uzbek-zamonaviy-sheriyati/zebo-mirzo/>

3. Zebo Mirzo haqida batafsil ma'lumotlar, tarjimai hol

<https://sirlar.uz/zebo-mirzo-haqida-batafsil-ma-lumotlar-tarjimai-hol/>

4. View of Zebo Mirzo's poetry and image

<https://journals.researchparks.org/index.php/IJIE/article/view/129/127>

5. <https://n.ziyouz.com/component/search/?searchword=Zebo%20Mirzo&searchphrase=all>